

Recenzió Korinek László *Az út nullától egyig* című művéről

BARNA Balázs¹ 

A mű témája és célja

Korinek László tanulmánya a magyar rendszerváltozás utáni korszak egyik legösszetettebb erkölcsi és jogi problémáját vizsgálja, az eredeti tőkefelhalmozás és a jogállamiság viszonyát. A szerző egy klasszikus, ironikus, mégis mélyen igaz mondással indít – „csak az első millióról ne kérdezzenek, a többit meg tudom magyarázni” –, amely rögtön kijelöli a vizsgálat központi kérdését: milyen erkölcsi és jogi áldozatok árán születik meg egy új gazdasági rend? A tanulmány alapvető kérdése, hogy miként kezelhető az a feszültség, amely az egyéni haszonelv és a közösségi igazságosság elvei között húzódik.

Korinek nem csupán a pénzügyi vagy jogi eszközrendszert elemzi, hanem a társadalom erkölcsi állapotát is. Az „út nullától egyig” metaforája egyszerre írja le a gazdasági önállósodás folyamatát és az erkölcsi fejlődés kihívását. Az első lépés – a semmiből valamit teremteni – a legnehezebb, hiszen ekkor ütköznek leginkább a régi és az új értékrendek. A szerző így fogalmaz: „bármilyen paradoxon, a nullától egyig terjedő távolság hosszabb, mint az egytől kettőig” (KORINEK 2021: 278). A kijelentésben sűrűsödik a tanulmány filozófiai üzenete: a kezdet nehézsége nem pusztán gazdasági természetű, hanem mélyen erkölcsi és társadalmi is.

A mű célja kettős. Egyrészt történeti és kriminológiai szempontból rekonstruálni a magyar gazdasági és jogi átmenet folyamatát, másrészt feltárni annak erkölcsi következményeit. A szerző rámutat, hogy a jogrendszer csak akkor maradhat legitim, ha képes szinkronban maradni a társadalom igazságérzetével. A haszonelvű, pragmatikus jogalkotás hosszú távon aláássa a normákba vetett bizalmat, ezért a jogállam stabilitása az értékek következetes képviselésén múlik. Korinek mindvégig arra keresi a választ, hogyan őrizhető meg a jog és az erkölcs egysége egy olyan korszakban, amelyben a pénzügyi racionalitás és a morális rend gyakran szembekerül egymással.

A tanulmány aktualitása vitathatatlan. Nem csupán történeti visszatekintés, hanem figyelemztetés is. Az igazságosság és a jogbiztonság elvei minden társadalmi berendezkedés alapját képezik, és ha ezek megrendülnek, az egész politikai közösség morális tartása veszélybe kerül.

¹ Bv. százados, Nemzeti Köszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, e-mail: barna.balazs@stud.uni-nke.hu

A mű szerkezete

Korinek tanulmánya szigorúan logikus, jól tagolt szerkezetet követ. Négy fő részre bontható. Elméleti bevezetésre, a pénzmosás szabályozásának elemzésére, a vagyonosodási és vagyonvisszaszerzési eljárások bemutatására, valamint az adóamnesztia intézményének kritikájára. A szerző lépésről lépésre halad, a történeti kontextusból kiindulva eljut a kortárs jogalkalmazási problémákig, miközben minden szakaszban fenntartja az etikai perspektívát.

A bevezetés az „első millió” szimbolikáját bontja ki: a társadalom általában elnéző az első gazdasági siker iránt, még ha az kétes forrásból származik is. A tolerancia azonban hosszú távon veszélyes, mert relativizálja a jogsértést. Korinek ezt a morális paradoxont úgy írja le, mint az igazságosság és a hatékonyság dilemmáját. A gazdasági növekedés érdekében hozott „ideiglenes” erkölcsi engedmények végül rendszerszintű normává válhatnak.

A második szerkezeti egység a pénzmosás kriminalizálását tárgyalja. A szerző bemutatja, hogy Magyarországon a pénzmosás bűncselekménnyé nyilvánítása 1994-ben történt meg, késve a nemzetközi trendekhez képest. Rámutat arra, hogy a pénzmosás tényállása – ellentétben a közhiedelemmel – nem a bűnös úton szerzett vagyon gazdaságba áramlását bünteti, hanem annak elfedését, titkolását, így a bűncselekmény bizonyítása a szándék, a célzat megállapításán múlik. A szerző szerint ez dogmatikai és morális szempontból is problematikus, mert a törvény nem tesz különbséget az aktív bűnös és a jóhiszemű felhasználó között.

A harmadik szakasz a vagyonosodási vizsgálatokat és a vagyonvisszaszerzési eljárásokat ismerteti. Ezek az intézmények az állam kísérletei voltak a kétes eredetű vagyonok felderítésére és visszaszerzésére. Korinek bemutatja, hogy a vagyonosodási vizsgálat során az adóhatóság a bizonyítási terhet az adózóra hárította, amivel megsértette a jogállami alapelveket, ugyanakkor hozzájárult a rejtett jövedelmek feltárásához. A vagyonvisszaszerzési eljárások esetében a szerző kiemeli, hogy bár ezek célja a bűnözés gazdasági alapjainak meggyengítése, a gyakorlatban inkább az állami bevételszerzést szolgálták, nem pedig a sértettek kártalanítását.

A negyedik egység, a tanulmány csúcspontja, az adóamnesztia kritikája. Korinek az adóamnesztiát és a Stabilitás Megtakarítási Számlát az igazságosság elveinek elárulása-ként értékeli. „Az adóamnesztia valójában intézményesített pénzmosás” – írja (KORINEK 2021: 284). Ezzel arra utal, hogy az állam jogi eszközökkel tette lehetővé a kétes eredetű vagyonok legalizálását, miközben a jogegyenlőség és a jogbiztonság elveit megsértette.

Korinek gondolatmenete így fokozatosan halad a konkrétumoktól az elvontabb szint felé. A jogi intézmények működésének bemutatása után visszakanyarodik az alapvető erkölcsi kérdéshez, hogy mi tartja fenn a jogrendbe vetett bizalmat.

Tartalmi összefoglalás és elemzés

A tanulmány egyik legnagyobb erőssége, hogy a rendszerváltás utáni magyar valóságot nem elszigetelt jelenségként, hanem globális folyamatok részeként kezeli. A pénzmosás elleni szabályozás késlekedését a nemzetközi jogfejlődés tükrében értelmezi, és rámutat arra, hogy

a magyar állam egyszerre akart megfelelni a nemzetközi elvárásoknak és a belpolitikai realitásoknak. Az erkölcsi kérdés így jogtechnikai problémává szelídült. Ahelyett, hogy a vagyon eredetét vizsgálta volna, a jog csupán a „leplezési célzat” bizonyítására szorítkozott.

Korinek elemzése különösen értékes abban, hogy a jogi megoldásokat nem elszigetelten, hanem az igazságosság társadalmi dimenzióiban értelmezi. A szerző szerint a pénzmosás kriminalizálása önmagában kevés. A társadalomnak is el kell fogadnia, hogy a tisztességtelen úton szerzett vagyon nem élvezhet jogi védelmet, ez a gondolat a tanulmány egyik központi tézise. A jog nem pótolhatja az erkölcsöt, csupán akkor működik hatékonyan, ha az igazságérzettel összhangban marad.

A vagyonosodási és vagyonvisszaszerzési eljárások elemzésében a szerző különösen árnyalt képet ad. Elismeri, hogy ezek az intézmények szükségesek, mert az államnak reagálnia kellett a gyors gazdasági átrendeződésből fakadó vagyonaránytalanságokra. Ugyanakkor figyelmeztet: a jogeszközök alkalmazása során az állam hajlamos volt átlépni a határait, és a kontroll eszközévé vált a társadalom felett. A vagyonvizsgálatok bizalmatlanságot keltettek, a vagyonvisszaszerzési eljárások pedig sokszor politikai eszközzé silányultak.

A tanulmány zárófejezete, az adóamnesztia kritikája, szinte kiáltvány a jog és erkölcs egysége mellett. Korinek világosan kimondja: „Az adóamnesztia-törvények több alaptörvényi követelményt is sértenek (jogegyenlőség, jogbiztonság stb.)” (KORINEK 2021: 285). Az állam ezzel a lépéssel nemcsak jogi, hanem morális legitimitását is kockára tette. Az adóamnesztia üzenete ugyanis az, hogy a törvények megszegése megéri, hiszen később „rendezhető” a múlt. A szerző számára ez a jogrend legnagyobb kudarca, amikor az állam maga ad feloldozást a jogsértés alól.

A recenzió tézise

Korinek tanulmánya több mint jogi elemzés. Morális tükör, amelyben a rendszerváltás utáni Magyarország társadalma néz szembe önmagával. A szerző gondolatmenetének ereje abban rejlik, hogy nem kínál könnyű feloldást. Nem ítélkezik, hanem diagnosztizál. A gazdasági fejlődés és az erkölcsi rend közötti feszültség örök, de kezelhető, ha a jog a közjó és az igazságosság elveit tartja szem előtt.

A tanulmány különösen hasznos abban, hogy a jogi szabályozás etikai dimenzióját hangsúlyozza. A pénzmosás, a vagyonvisszaszerzés vagy az adóamnesztia nem pusztán jogtechnikai kérdés, hanem az állam erkölcsi önazonosságának próbája. Korinek a kriminológiai elemzést filozófiai mélységgel egészíti ki, így munkája egyszerre jogtudományi, morális és társadalomelméleti értékű.

A mű legfőbb tanulsága, hogy az igazságosság következetes érvényesítése nem korlátozza, hanem erősíti a jogállamot. A „nullától egyig” vezető út tehát nemcsak a gazdasági felemelkedés metaforája, hanem a morális önreflexióé is – annak felismerése, hogy a fejlődés csak akkor hiteles, ha erkölcsi alapokon nyugszik.

Pozitívumok és negatívumok

A tanulmány legnagyobb erénye a gondolati koherencia és a tudományos igényesség. Korinek írása példamutatóan egyensúlyoz a jogi precizitás és az etikai érzékenység között. Világosan megfogalmazott tézisei nem csupán a kriminológiai szakmának, hanem a társadalomtudomány egészének is értékesek. Külön kiemelendő a történeti szemlélet. A szerző úgy elemzi a rendszerváltás utáni folyamatokat, hogy közben a jogfejlődés nemzetközi összefüggéseit is bemutatja.

Negatívumként annyi róható fel, hogy a tanulmány főként elméleti síkon mozog, kevés empirikus vagy statisztikai adattal támasztja alá állításait. A társadalmi reakciók vagy bírósági gyakorlat részletesebb ismertetése tovább mélyíthette volna az érvelést. Ennek ellenére a mű nem veszít súlyából, hiszen célja nem az adatok gyűjtése, hanem az értékek és elvek rendszerezése.

Kinek ajánlható a tanulmány?

Korinek László tanulmánya mindazoknak ajánlható, akik a jog, a kriminológia és az erkölcs kapcsolatát vizsgálják. Hasznos olvasmány jogászok, rendészeti szakemberek, gazdasági bűnözés ellen küzdő hatósági dolgozók számára, de ugyanúgy ajánlható filozófusoknak és társadalomkutatóknak is. A mű külön értéke, hogy a magyar rendszerváltozás tapasztalatait nemcsak történeti példaként, hanem univerzális erkölcsi tanulságként tárja az olvasó elé.

A tanulmány üzenete ma is érvényes. A jogállam akkor marad életképes, ha normái nemcsak betarthatók, hanem erkölcsileg is elfogadhatók. A „nullától egyig” vezető út minden korszakban megismétlődik – de hogy meddig tart, az mindig azon múlik, mennyire marad hű az ember a saját értékeihez.

Összegzés

Korinek László munkája a magyar jogi és kriminológiai gondolkodás egyik legigényesebb reflexiója a társadalmi igazságosság és a gazdasági realitás konfliktusáról. Műve nemcsak elemzés, hanem figyelmeztetés is. A jog akkor tölti be valódi szerepét, ha képes megőrizni erkölcsi tartását a változó világban.

Felhasznált irodalom

KORINEK László (2021): Az út nullától egyig. In BARABÁS A. Tünde – CHRISTIÁN László (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 75 éves Németh Zsolt tiszteletére*. Budapest: Ludovika, 277–286. Online: https://doi.org/10.36250/00978_26